
УСАЧОВА О.В.,

доктор медичних наук, професор, завідувач
кафедри дитячих інфекційних хвороб,
Запорізький державний медичний університет,
м. Запоріжжя, Україна

ПАХОЛЬЧУК Т.М.,

кандидат медичних наук, доцент, кафедра
дитячих інфекційних хвороб, Запорізький
державний медичний університет,
м. Запоріжжя, Україна

КОНАКОВА О.В.,

кандидат медичних наук, доцент, кафедра
дитячих інфекційних хвороб, Запорізький
державний медичний університет,
м. Запоріжжя, Україна

СІЛІНА Є.А.,

кандидат медичних наук, асистент, кафедра
дитячих інфекційних хвороб, Запорізький
державний медичний університет,
м. Запоріжжя, Україна

ДРАЛОВА О.А.,

кандидат медичних наук, асистент, кафедра
дитячих інфекційних хвороб, Запорізький
державний медичний університет,
м. Запоріжжя, Україна

ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ПИТАНЬ ІМУНОПРОФІЛАКТИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ НА КАФЕДРІ ДИТЯЧИХ ІНФЕКЦІЙ

Стаття присвячена проблемам підготовки студентів медичного факультету з питань імунопрофілактики дитячого населення. Для організації викладання питань імунопрофілактики студентам 5 та 6 курсів медичного факультету на кафедрі дитячих інфекційних хвороб створені нові тексти лекцій, мультимедійні матеріали, методичні вказівки та посібники,

**© УСАЧОВА О.В., ПАХОЛЬЧУК Т.М., КОНАКОВА О.В.,
СІЛІНА Є.А., ДРАЛОВА О.А., 2018**

підготовлені навчально-методичні посібники. На практичних заняттях студенти разом з викладачем складають індивідуальні плани вакцинації пацієнтів з урахуванням їх віку та стану здоров'я, використовуючи методiku рольової гри та комп'ютерні технології. Отже, оптимізація викладання проблем імунoproфілактики студентам старших курсів медичного факультету досягається через забезпечення навчального процесу якісними навчально-методичними матеріалами, впровадження рольових ігор та комп'ютерних технологій.

Ключові слова: імунoproфілактика, викладання, дитячі інфекційні хвороби, студенти медичного факультету

Стаття посвячена проблемам подготовки студентов старших курсов медицинского факультета по вопросам иммунопрофилактики детского населения. Для организации преподавания вопросов иммунопрофилактики студентам старших курсов медицинского факультета на кафедре детских инфекционных болезней созданы новые тексты лекций, мультимедийные материалы, методические указания и пособия, подготовлены учебно-методические пособия. На практических занятиях студенты вместе с преподавателем составляют индивидуальные планы вакцинации пациентов с учетом их возраста и состояния здоровья, используя методiku ролевой игры и компьютерные технологии. Таким образом, оптимизация преподавания проблем иммунопрофилактики студентам старших курсов медицинского факультета достигается через обеспечение учебного процесса качественными учебно-методическими материалами, внедрением ролевых игр и компьютерных технологий.

Ключевые слова: иммунопрофилактика, преподавание, детские инфекционные болезни, студенты медицинского факультета.

The article clarifies the methods of teaching of immunoprophylaxis to the 5th and 6th years of the medical faculty at the Department of Pediatric Infectious Diseases. To organize the training on vaccinology to the students of the medical faculty, it was created by teachers of the Department of Pediatric Infectious Diseases new texts of lectures, multimedia materials, guidelines and manuals. During practical classes, students together with the teacher make individual plans for vaccination of children according their age and state of health, using the role game's methodology and computer technologies. In brief, the optimization of the teaching immunoprophylaxis to the 5th and 6th years of the medical faculty is achieved through the maintenance of educational process with quality teaching and methodological materials, the introduction of role games and computer technologies.

Key words: immunoprophylaxis, teaching, pediatric infectious diseases, students of the medical faculty.

Однією з нагальних змін, яких потребує Україна сьогодні, залишається підвищення рівня охоплення вакцинацією. Попри те, що рівень імунізації в країні поступово зростає, рівень вакцинації від деяких захворювань все ще становить менше 60% при рекомендованому рівні понад 95%. Такий низький рівень охоплення імунізацією не може гарантувати надійного захисту населення від інфекційних хвороб [11].

Безперечно, найефективніший спосіб захисту від інфекційних захворювань – профілактичні щеплення, тобто введення в організм людини медичних імунобіологічних препаратів для створення специфічної несприятливості до інфекційних хвороб. Але в Україні існує ряд проблем, що пов'язані як із недостатністю вакцин в попередні роки, так із антивакцинальною кампанією у ЗМІ, недовірою українців до медицини, тощо [12].

Проблемі вакцинопрофілактики дитячого населення, яка стала особливо актуальною в період масової антивакцинальної кампанії, що розгорнута у ЗМІ, приділена особлива увага при підготовці майбутніх лікарів. Так, з 2011-2013 років в програму підготовки студентів старших курсів медичного факультету внесені обов'язкові питання з імунопрофілактики з інфекційних хвороб у дітей [5, 6].

Необхідність імунізації населення, як основи збереження здоров'я, на сьо-

годнішній день ні в кого не викликає сумніву [4,5]. Вакцинація, яка проводиться понад 200 років, на різних етапах свого розвитку мала на меті викорінювання чи значне зниження частоти захворювань, що викликають різні збудники. В зв'язку з цим у постійному розвитку знаходилася стратегія вакцинації. В даний час на різних континентах і в різних країнах вирішуються різні задачі, багато в чому залежні від соціально-економічного розвитку країни, структури системи охорони здоров'я і т.п. [2, 3, 7]. На підставі багаторічного досвіду вакцинопрофілактики, проведеної в багатьох країнах світу, ВООЗ розробила розширену програму імунізації, яка протягом останніх 20 років залишається незмінною, а саме: використання масової імунізації для зниження інфекційної захворюваності. [1, 8, 9,13]. За оцінками ВООЗ, на сьогодні за допомогою імунізації населення щороку вдається запобігти 2-3 млн. смертей від дифтерії, правця, кашлюку та інших інфекцій в усіх вікових групах [10, 13, 14, 15].

Результати останніх наукових досліджень свідчать про те, що вакцини дають змогу запобігти розвитку близько 60 інфекційних захворювань [1, 3, 7]. Однак у світі дотепер з 14 млн. смертей, пов'язаних з інфекціями, близько 3 млн. обумовлені захворюваннями, що могли бути попереджені вакцинацією [3, 8, 9].

Слід зазначити, що на тлі тривало-

го проведення обов'язкових щеплень дітям певного віку досягнуте керування кількома загрозливими інфекційними захворювання, такими як дифтерія, поліомієліт, краснуха, паротитна інфекція, правець, тощо. На цьому фоні склалися умови для активного обговорення поодиноких реакцій і ускладнень, які виникають в післявакцинальному періоді, що стало базисом для сумніву відносно необхідності та доцільності проведення імунізації. При цьому ціле покоління людей вже не бачило суттєвих спалахів цих хвороб та втратило побоювання щодо їх виникнення. Але за останні 5 років у деяких країнах Європи, а за останній рік і в Україні, ми спостерігаємо виникнення все частіших випадків захворювання на кір як серед дітей різного віку так і дорослих. Серед тих, хто захворів та мав тяжкий й ускладнений перебіг хвороби переважна більшість це пацієнти, що не мали щеплення проти корової інфекції. В такий ситуації саме лікар повинен мати глибокі знання щодо засад вакцинопрофілактики, які дозволять йому не лише вірно організувати імунізацію дитячого населення, а й обґрунтовано протистояти антивакцинальній компанії.

Мета роботи: проаналізувати методику викладання питань імунопрофілактики для студентів медичних факультетів на кафедрі дитячих інфекційних хвороб.

Основна частина

Метою викладання питань вакцинопрофілактики для студентів старших курсів медичних факультетів є формування їхньої соціально-особистісної та професійної компетенції, основою якої є знання і вміння застосування методів проведення імунопрофілактики інфекційних захворювань, актуальних для населення не тільки України, але й світу.

Для підвищення теоретичних знань та практичних навичок студентів з імунопрофілактики за новою навчальною програмою, прийнятою у 2013 р. для студентів 6 курсу медичних факультетів, були виділені навчальні години в об'ємі практичних та самостійних занять (4+3 для «Лікувальної справи» та 5+5 для «Педіатрія», відповідно).

Зміст програми охоплює весь обсяг теоретичних знань, умінь і практичних навичок, необхідних студенту для самостійної роботи з надання кваліфікованої допомоги дітям з профілактики керованих інфекцій. Навчальна програма визначає тривалість навчання, розподіл годин, відведення на теоретичне вивчення окремих розділів.

На кафедрі дитячих інфекційних хвороб проводиться підготовка студентів 6 курсів медичних факультетів з питань специфічної профілактики дитячих інфекційних хвороб під час проведення практичних та аудиторних самостійних занять. Крім того, на 5 курсі при розгляді змістовних модулів кожна тема заняття має питання імунопрофілактики.

При цьому, на практичному занятті викладач разом зі студентами 5 курсу для розбору особливостей імунопрофілактики виділяє окреме питання теми, говорячи про профілактичні заходи у осередку певних інфекційних хвороб серед дітей різного віку, підкреслюючи важливість проведення специфічної вакцинації. На 6 ж курсі, відокремлене ціле практичне заняття, на якому розбирають питання імунопрофілактики, що висвітлюють:

Медичні, соціальні, економічні аспекти контрольованих інфекцій в Україні та в світі;

- Національний календар щеплень. Документи, що регла-

ментують проведення щеплень в Україні;

- Організація та проведення імунопрофілактики інфекційних захворювань в умовах дитячої поліклініки;
- Щеплення за віком;
- Рекомендовані щеплення;
- Щеплення за станом здоров'я;
- Протипоказання до вакцинації;
- Неприятливі події після імунізації. Протипоказання до вакцинації;
- Післявакцинальні реакції та ускладнення, їх діагностика та лікування;
- Анафілактичний шок, діагностика та невідкладна допомога.

Програма вивчення питань імунопрофілактики для студентів 6 курсу передбачає додаткове висвітлення питань класифікації препаратів для вакцинації, безпеки їх виробництва, проведення вакцинальної сесії та рекомендованих щеплень.

На базі типових програм для студентів медичного факультету на кафедрі створені та щороку доповнюються робочі програми. Крім того, для успішного впровадження програми навчання студентів створено і якісно нове методичне забезпечення: нові тексти лекцій, мультимедійні матеріали, методичні вказівки та посібники за темами практичних та семінарських занять для викладачів та студентів з обов'язковим повним поданням теоретичного матеріалу за темою, переліком питань до кожної теми, ситуаційних, проблемних задач, тестових завдань з еталонами відповідей до них, переліком рекомендованої літератури. Методичні матеріали обговорені на центральній методичній Раді ЗДМУ і розташовані на Web-сторінці кафедри.

З метою полегшення добору літе-

ратури, яку використовують студенти для підготовки до практичних занять з питань імунопрофілактики, на кафедрі силами викладацького складу підготовлений та роздрукований навчально-методичний посібник «Питання імунопрофілактики» в якому висвітлені всі питання, що увійшли до програми з дисципліни. Крім того виданий довідник «Сучасні вакцини, зареєстровані на Україні, підходи до їх використання», на сторінках якого наведена характеристика вакцинальних препаратів та способів і термінів їх використання. Інформація зведена в таблиці, що дає змогу студентам швидко орієнтуватися в великій кількості сучасних імунобіологічних препаратів. Також, за останні роки викладачами кафедри для студентів старших курсів медичного факультету, лікарів інтернів інфекціоністів та лікарів загальної практики був виданий навчальний посібник «Вакцинація дитячого населення України: сучасні підходи, календар щеплень, несприятливі наслідки та можливості їх корекції», де висвітлені питання не лише відносно основ вакцинопрофілактики, але й стосовно становлення та структури імунної системи у дітей.

Згідно робочої програми дисципліни на 5 курсі передбачена одна година лекції «Медичні, соціальні, економічні аспекти контрольованих інфекцій в Україні та в світі». Лекцію читає завідувач кафедри приділяючи особливу увагу демонстрації важливості та необхідності проведення вакцинації дитячого населення на базі сучасних статистичних та наукових даних відносно кожної нозологічної одиниці, що входить до складу керованих інфекцій.

Отримані на лекції знання закріплюються на практичних заняттях, які проводяться згідно з тематичним пла-

ном і включають питання щодо організації імунопрофілактики, показання та протипоказання до проведення щеплень, схеми застосування різних вакцин, календар профілактичних щеплень. Під час практичних занять частина часу виділяється на складання індивідуальних календарів профілактичних щеплень з урахуванням віку і стану здоров'я пацієнтів, діагностиці несприятливих подій після вакцинації, а також визначенню основних напрямків профілактики відповідно з епідемічною ситуацією в країні. Практична підготовка забезпечується також рішенням студентами ситуаційних задач. Під час практичного заняття обов'язково обговорюються актуальні і складні питання теми, аналізується отримана інформація, питання ліцензійного іспиту «Крок-2», проводяться ділові ігри. З урахуванням збільшення питань з імунопрофілактики для проведення ліцензійного іспиту «Крок-2» викладачі кафедри підготували on-Line лекцію, в якій висвітлені сучасні світові підходи до проведення щеплення у дітей.

Хоча сучасні вакцини є достатньо безпечними, жодна з них не може абсолютно повністю виключити ризик розвитку післявакцинальних реакцій та ускладнень. Несприятливі події після імунізації (НППІ) – усі захворювання, які зареєстровані у щепленого протягом післявакцинального періоду. До НППІ належать: ускладнений перебіг післявакцинального періоду та післявакцинальні реакції і ускладнення.

Між реакціями та ускладненнями важко провести межу. Гострий епізод може або мати з вакцинацією причино-наслідковий зв'язок, або бути збігом. Отже, до закінчення розслідування цей епізод слід вважати «несприятливою подією». Саме розслідування таких випадків викликає

особливий інтерес у студентів.

Одним з ефективних, на наш погляд, методів, є рольові ігри. Рольова гра має як навчальний, так і контролюючий аспекти. Сценарій гри, зрозуміло, «веде» викладач, який визначає особливості стану дитини, що підлягає вакцинації. Це той мінімум інформації, що потрібно переказати студенту, який буде виконувати роль «носія інформації» про пацієнта. При проведенні цієї гри студенти також вчаться спілкуванню з батьками дитини висвітлюючи питання підготовки дитини до проведення щеплень, оцінюють поведінку батьків в поліклініці та надають рекомендації щодо спостереження за дитиною якій було проведено щеплення. Всі інші дії лікаря поліклініки, а саме: збір анамнезу, термометрію, огляд дитини, при необхідності, лабораторні та інструментальні дані, підписання згоди батьків на щеплення дитини, обраний студент визначає самостійно згідно своєму розумінню проблеми, відповідаючи на запитання одногрупників [4]. Таким чином повністю передбачити розвиток кожної гри не можливо. Головне те, що викладач протягом гри має можливість оцінити не відповіді на запитання, а дії кожного студента, який досить виразно імітує реальну ситуацію.

Проведення рольової гри може відбуватися також і з застосуванням комп'ютерних технологій. При використанні цієї методики студентам демонструють зображення пацієнта з певною інфекційною проблемою, повідомляються додаткові дані анамнезу і клінічної картини, пропонують провести корекцію кожного щеплення згідно ситуації або провести розслідування випадку несприятливої події в післявакцинальному періоді. Одночасне використання банку фото- та ві-

деозображень допомагає демонструвати різні варіанти розвитку ситуацій [1, 7], що сприяє більш міцному засвоєнню навчального матеріалу, особливо при вивченні дисциплін, пов'язаних з наявністю візуального ряду.

Особлива увага приділяється накопиченню знання студента щодо видів вакцин, їх складу, особливостей зберігання та транспортування, враховуючи також випадки, коли батьки самі купують вакцини у аптеці та доставляють її до кабінету щеплення у поліклініці.

Окремий час на практичному занятті присвячений вивченню питань діагностики, та лікування післявакцинальних реакцій і ускладнень, особливо, діагностиці та наданню невідкладної допомоги при розвитку у дитини анафілактичного шоку – покрокові дії лікаря у випадку даної ситуації.

На кафедрі дитячих інфекційних хвороб для закріплення знань студентів використовуються такі види контролю: вхідний, поточний та підсумковий. До всіх типів контролю включені питання з імунопрофілактики інфекційних захворювань. З метою забезпечення об'єктивності оцінювання і прозорості контролю набутих студентами знань, вмінь і навичок, контроль здійснюється, у письмовій формі, або з використанням комп'ютерних технологій.

Досвід роботи кафедри дитячих інфекційних захворювань свідчить про те, що така система викладання не тільки стимулює постійний інтерес студентів до вивчення питань імунопрофілактики у дітей, але й дає можливість придбати і закріпити знання в області профілактичної медицини, необхідні для подальшої самостійної роботи.

Висновки:

1. Підвищення теоретичних знань та практичних навичок студентів з питання імунопрофілактики покращить якість проведення специфічної профілактики інфекційних хвороб серед дитячого населення
2. Оптимізація викладання проблем імунопрофілактики студентам досягається через:
 - покращення методичного забезпечення навчального процесу шляхом підготовки навчально-методичних матеріалів з урахуванням особливостей імунопрофілактики в Україні і світі в сучасних умовах;
 - впровадження до навчального процесу рольових ігор, комп'ютерних технологій, таких як фото – і відеозадачі;
 - налагодження індивідуального підходу до кожного студента, з урахуванням його спеціалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Брико Н.И. Оценка качества иммунопрофилактики /Брико Н.И. // Лечащий врач. – 2012. – №10. – С.23-32.
2. Зайков С.В., Катилов А.В. Поствакцинальные осложнения у детей и возможные пути их профилактики / Зайков С.В., Катилов А.В. // Дитячий лікар. – 2013. – №2(23). – С.17-24.
3. Крамарев С.А. Основы вакцинопрофилактики / Крамарев С.А.//Дитячий лікар. – 2010. – №2. – С.40-46.

4. Наказ МОЗ України від 19.05.2011 р. № 595 «Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів».
5. Наказ МОЗ України від 11.08.2014 р. № 551 «Про удосконалення проведення профілактичних щеплень в Україні».
6. Сучасні завдання вищої медичної (фармацевтичної) післядипломної освіти в контексті реформування галузі охорони здоров'я /О.К.Толстанов, М.С.Осійчук, О.П.Волосовець (та ін..) //Сучасна післядипломна освіта: досягнення, проблеми, перспективи: матеріали навчально-наукової конференції (7-8.11.2013 р., Харків/за ред.. О.М.Хвисяюка, М.І.Хвисяюка, В.Г.Марченко). – Харків, 2013.
7. Типова програма нормативної навчальної дисципліни для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації «Педіатрія з дитячими інфекційними хворобами (МОЗ України 2013 р.) із доповненнями від 16.11.2016 р.»
8. Чернишова Л.І. Імунопрофілактика: сучасні досягнення та проблеми // Перинатология и педиатрия. – 2007.- 3 (31). – С. 7-11.
9. EUROPA / the European Union On-line/ ESTS – European Credit Transfer System. Електронний ресурс. <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/ects.html>.
10. Інфекційні хвороби у дітей : підручник / Л. І. Чернишова, А.П. Волоха, А.В.Бондаренко та ін. ; за ред. Л. І. Чернишової. 2-е вид., випр.. – К. : ВСВ «Медицина», 2017. – 1016 с(С.178-194).
11. Устінов О.В. Підсумки Європейського тижня імунізації //Український медичний часопис 2018.– №1(123)-І/ІІ. Том 2.– С.18.
12. Чудутова Д. В Україні стартувала інформаційна кампанія з популяризації імунопрофілактики // Український медичний часопис 2010.– №4(78)-VII-VIII. – С.27.
13. Maximising Positive Synergies Collaboration Group. An assessment of interactions between global health initiatives and country health systems. Lancet 2009; 373: 2137-69.
14. World Health Organization. URL: <http://www.who.int/topics/immunization/en/>
15. MedicineNet. URL : <https://www.medicinenet.com/script/main/hp.asp>

TRANSLITERATION OF REFERENCES:

1. Bryko N.Y. Otsenka kachestva ymmunoprofylaktyky /Bryko N.Y. // Lechashyy vrach. – 2012. – №10. – С.23-32.
2. Zaykov S.V., Katyllov A.V. Postvaktsynal'nye oslozhnenyya u detey y vozmozhnye puty ykh profylaktyky / Zaykov S.V., Katyllov A.V. // Dytyachyy likar. – 2013. – №2(23). – С.17-24.
3. Kramarev S.A. Osnovy vaktsynoprofylaktyky / Kramarev S.A.//Dytyachyy likar. – 2010. – №2. – С.40-46.
4. Nakaz MOZ Ukrayiny vid 19.05.2011 r. № 595 «Pro poryadok provedennya profylaktychnykh shcheplen' v Ukraini ta kontrol' yakosti y obihu medychnykh imunobiologichnykh preparativ».
5. Nakaz MOZ Ukrayiny vid 11.08.2014 r. № 551 «Pro udoskonalennya provedennya profylaktychnykh shcheplen' v Ukraini».
6. Suchasni zavdannya vyshchoyi medychnoyi (farmatsevtichnoyi) pislyadyplomnoyi osvity v konteksti reformuvannya haluzi okhorony zdorov'ya /O.K.Tolstanov, M.S.Osiychuk, O.P.Volosovets' (ta in..) //Suchasna pislyadyplomna osvita: dosyahnennya, problemy, perspektyvy: materialy navchal'no-naukovoyi konferentsiyi (7-8.11.2013 r., Kharkiv/za red.. O.M.Khvysyuka, M.I.Khvysyuka, V.H.Marchenko). – Kharkiv, 2013.
7. Typova prohrama normatyvnoyi navchal'noyi dystsypliny dlya studentiv vyshchykh medychnykh navchal'nykh zakladiv III-IV rioniv akredytatsiyi «Pediatriya z dytyachymy infektsiynymy khvorobamy (MOZ Ukrayiny 2013 r.) iz dopovnennymy vid16.11.2016 r.»
8. Chernyshova L.I. Imunoprofylaktyka: suchasni dosyahnennya ta problemy // Perynatolohyya y pedyatryya. – 2007.- 3 (31). – С. 7-11.

9. EUROPA / the European Union On-line/ ESTS – European Credit Transfer System. Elektronnyy resurs. <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/ects.html>.
10. Infektsiyni khvoroby u ditey : pidruchnyk / L. I. Chernyshova, A.P. Volokha, A.V.Bondarenko ta in. ; za red. L. I. Chernyshovoyi. 2-e vyd., vypr.. – K. : VSV «Medytsyna», 2017. – 1016 s(S.178-194).
11. Ustinov O.V. Pidsumky Yevropeys'koho tyzhnya imunizatsiyi //Ukrayins'kyy medychnyy chasopys 2018.– №1(123)-I/II. Tom 2.– C.18.
12. Chudutova D. V Ukrayini startovala informatsiyna kampaniya z populyaryzatsiyi imunoprofilaktyky // Ukrayins'kyy medychnyy chasopys 2010.– №4(78)-VII-VIII. – C.27.
13. Maximising Positive Synergies Collaboration Group. An assessment of interactions between global health initiatives and country health systems. Lancet 2009; 373: 2137-69.
14. World Health Organization. URL: <http://www.who.int/topics/immunization/en/>
15. MedicineNet. URL : <https://www.medicinenet.com/script/main/lp.asp>

APPROACHES TO IMMUNOPROPHYLAXIS ISSUES FOR STUDENTS OF MEDICAL FACULTY ON DEPARTMENT OF CHILDREN INFECTION

Usachova O.V.,

Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Children's Infectious Diseases, Zaporizhzhya State Medical University, Zaporozhye, Ukraine

Pakholchuk T.M.,

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Department of Children's Infectious Diseases, Zaporizhzhya State Medical University, Zaporozhye, Ukraine

Konakova O.V.,

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Department of Children's Infectious Diseases, Zaporizhzhya State Medical University, Zaporozhye, Ukraine

Silina Ye.A.,

Candidate of Medical Sciences, assistant, Department of Children's Infectious Diseases, Zaporizhzhya State Medical University, Zaporozhye, Ukraine

Dralova O.A.,

Candidate of Medical Sciences, assistant, Department of Children's Infectious Diseases, Zaporizhzhya State Medical University, Zaporozhye, Ukraine